

Noslēgumā šķiet atbilstoši jautāt, kurp tad mums doties tālāk. Pirmkārt, mans ieteikums saskaņā ar Pola Gilroja teikto būtu: "[...] atrast drosmi reflektēt par politiskā nacionālisma vēsturi, kas ir saistīta ar idejām par rasi, kultūru un civilizāciju, kā arī saprast, kā Eiropas imperiālā un koloniālā dominānce satuvināja rasismu un nacionālistu un kā tie aizvien ietekmē pašreizējos apstākļus."²¹ Ziemeļeiropas gadījumā minētais saistās ar vismaz divām lietām. Kā Renē Ridžveja sadarbibā ar Saratu Maharadžu trāpīgi norādīja nesen notikušā radošajā darbnīcā, aizvien steidzamāk ir vajadzīgs pārskatīt terminus un terminoloģiju, ko mēs kā kritiski kultūras režisori lietojam, lai runātu par kultūru dažādības un pluralistiskas demokrātijas problēmām, nošķirot veidu, kādā attiecīgie jēdzieni politikas un kultūras jomā tiek kooptēti stingras asimilācijas nolūkā.²² Vēl viena iespēja ir aicinājums dekonstruēt Ziemeļeiropas šķietamo beznosacījuma ticību tam, ka liberāli demokrātiskā – tagad neoliberāli nacionālistiskā – valsts ir drošības, līdztiesības un brīvības garantis. Jo kā norādījis maksliņieks un rakstnieks Pablo Henriks Lambiass:

*"Deridā dāna labklājības valsti visticamāk aprakstītu kā substitūtu; tas ir veids, kā aizpildīt tukšo vietu, kas sākotnēji paredzēta "mīlestībai, mieram..." un tā tālāk. [...] Tas dāniskuma jēdziens, kas saistīts ar mitu par dānu īpašo ētisko stāju un kas saskaņā ar Grundtviga un citu vērtējumu ir radies pirms labklājības valsts, jau ir zudis. Patiesībā tas nekad nav eksistējis. [...] Gana paradoksāli – vien pateicoties tam, ka dāna labklājības valstij nav itin nekāda pamata, viņš šādu labklājības valsti ir spējīgs efektīvi inscenēt."*²³

21. Gilroy, op. cit., 133. lpp.

22. Darbnīcas nosaukums bija *Alternatīvas vērtību sistēmas izstrāde un tā notika Be(com)ing Dutch* projekta ietvaros Van Abbemuseum 2007. gada 17. novembrī.

23. Citēts no Lambiass, Pablo Henrik: *A Supplement to the Danish Welfare State // Rytter Andersen, Trine; Dufour, Kirsten; Nielsen, Tone O. & Raithe, Anja (eds.): Minority Report: Challenging Intolerance in Contemporary Denmark, Station 4: The Book, Aarhus Festival of Contemporary Art, Aarhus, 2004, 68. lpp.*

present conditions."²¹ In the case of Northern Europe, this could involve at least two things. As Renée Ridgway, in collaboration with Sarat Maharaj, aptly coined it during a recent workshop, one is the increasingly urgent need to unpack and rethink the terms and terminologies by which we as critical cultural producers address the problematics of cultural diversity and pluralist democracy in order to distinguish them from the way in which the mainstream political and cultural sectors have co-opted them for stringent assimilation purposes.²² Another is the call for a deconstruction of Northern Europe's seemingly unconditional trust in the liberal-democratic-State-now-turned-neoliberal-nationalist as the guarantor for security, equality, and free exchange. For, as artist and writer Pablo Henrik Lambiass has stated:

*"Derrida would presumably describe the Danes' welfare state as a substitute; a medium that fills in the hole where 'the love, the peacefulness...' and so on and so forth, ought to have been placed. [...] The very notion of 'Danishness,' especially that which involves the myth about the Danes' salient and distinctive ethical merits, which Grundtvig and others assert are antecedent to the welfare state, has always already vanished. In fact, it never existed at all. [...] Paradoxically enough, it is solely with the help of the absence of any reality behind the welfare state that the Dane can effectively stage such a welfare state."*²³

21. Gilroy, op. cit., p. 133.

22. The workshop titled *Creating Alternative Value System* was held during the *Eindhoven Caucus* as part of the *Be(com)ing Dutch* project at the Van Abbemuseum on November 19, 2007.

23. Quoted from Lambiass, Pablo Henrik: *A Supplement to the Danish Welfare State // Minority Report: Challenging Intolerance in Contemporary Denmark, Station 4: The Book, Aarhus Festival of Contemporary Art, Aarhus, 2004, p. 68.*

TULKOŠANAS PROCESA NEŠĶĪSTOŠĀS NOGULSNES JEB DAŽAS PIEZĪMES PAR HIBRIDIZĀCIJAS KRITIKU

Dmitrijs Vilenskis

Šīs konferences tematika sākotnēji šķiet visai padrūma, un pirmais, kas nāk prātā, ir Homi Babas hibriditātes telpa, valodas teorija, Spivaka un daudz kas cits. Boriss Budens šos jautājumus ir precīzi iztirzājis kādā ļoti būtiskā rakstā. Tomēr es neesmu filozofs un diez vai par šo tēmu spēju veidot līdzvērtīgu teorētisku diskusiju. Es esmu maksliņieks un tādēļ runāšu vienkāršākā valodā, ko Brehta vārdiem varētu raksturot kā *plumpes Denken* (tulk. – neveikla domāšana). Es centīšos dalīties savos personīgajos ieskatos, piedāvājot arī dažus iedvesmojošus citātus par šo ārkārtīgi svarīgo tēmu.

1. PIEZĪME DZĪVE MATERIĀLĀ PASAULĒ

Iesākumā gribētu pieminēt Borisa Budena citātu, kas lietots kā konferences epigrāfs, bet nošķirts no autora raksta konteksta, ir mazliet mulsinošs, jo es nevaru piekrist šajā citātā paustajai idejai par skaidru nacionālā un politiskā kulturalizāciju.

Jā, nav šaubu, ka mēs saskaramies ar vēsturisku pagrieziena kultūras jomā un, būdami kultūras producenti, lielā mērā to sekmējam, turklāt mūsu uzdevums būtu to pārzināt kā savu kabatu. Proti, daudz pamatīgāk nekā ekonomiskus vai citus materiālas dabas jautājumus. Tomēr, vairāk iedziļinoties šajā jautājumā, manuprāt, diez vai ir iespējams ignorēt tās pārmaiņas, kas skar kultūras izstrādes materiālo bāzi un dzīvi kopumā, kura savukārt dara šīs pārmaiņas iespējamās, un es šajā ziņā viennozīmīgi un skaidri nostājos daudzu pētnieku pusē, kuri jau ir paveikuši iespaidīgu darbu, skarbi kritizējot to, kā norisinās diskusija par tulkošanu, hibridizāciju utt., kā arī tai raksturīgo vairīšanos runāt par materiālo pasauli.

Es iebildīšu, ka to mūsdienu ekonomisko procesu un materialitātes nozīmi, uz kuru fona nācija veidojas kā

tautsaimniecība, zeme, vēsture, vara un valoda, aizēno koncentrēšanās uz lingvistikas un kultūras jautājumiem, kā arī netiešais pieņēmums, ka nācija ir abstrakta kultūras telpa, ko ieskauj robežas, kuras savukārt ir nepieciešams šķērsot jeb „tulkot”, lai ietekmētu esošo nācijas naratīvu; kritika šajā gadījumā neattiecas uz vajadzību uzsvert iesākumā minēto būtiskumu, bet gan uz nepieciešamību rūpīgi izvērtēt minētos faktoros no materialisma viedokļa.

Vai hibriditāte ir apvērsuma telpa? Šis jautājums būtu jāapdomā, un ir jāmēģina uz to atbildēt. Minētais termins ir pievilcīgs tam piedēvētā svārstīguma dēļ – hibriditāte, šķiet, piedāvā pietiekami nepastāvīgu un ambivalentu alternatīvu stīvajam nācijas jēdzienam. Pēc posma, kad augoša marksisma un feminisma pētnieku skaita ietekmē ir izskanējusi prasība pēc reālām pretestības vietām, daudzu kritiķu acīs sevišķi būtiska ir kļuvusi vajadzība konceptualizēt mobilo, marginālo, pretrunīgu un neskaidro.

Hibriditātes telpa jeb „trešā telpa” piedāvā jaunas vietas, kur plaukt cerībai. Teorijā šīs robežtelpas aplūko kā būtiskas pozīcijas karā pret valdošo hegemoniju. Tās tiek konceptualizētas gan kā intervences pamata punkti rases un nācijas naratīvā, gan kā pārvadpunkti uz progresīvu un atrīvojošu transnacionālu kultūru.

Aplūkojot šīs problēmas, mums allaž ir jābūt atvērtiem, jo šeit pastāv risks aiziet pa maldu takām, kur hibridās identitātes potenciālu, progresivitāti un radikālo iedabu ir viegli fetišizēt un pārvērtēt, kā arī nepamanīt, ka mūsdienās migrantu un globālās diasporas hibridā identitāte bieži nevis iezīmē iespējas pretoties globalizācijai, bet gan tiek instrumentalizēta un izmantota jaunas stabilitātes izveidei, kas dziļi sakņojas ne vien jaunā globālā kapitalisma preču ražošanas shēmā, bet arī kultūras produkcijā un diezgan konservatīvu nacionālo paradigmu pārdefinēšanā.

THE INSOLUBLE SEDIMENT OF TRANSLATION OR SOME NOTES ON THE CRITIQUE OF HYBRIDIZATION

Dmitry Vilensky

The topic of the conference sounds really sombre immediately what comes to your mind is Homi Bhabha – the third space of hybrid, the theory of language, Spivak and many other things. Boris Buden precisely traced in his very important article. But I am not a philosopher and can hardly discuss with the same theoretical profoundness... So being an artist I have to construct my talk in a more humble language in a “plumpes denken” – as Brecht would say. And I try to share with you my personal insights and some inspiring quotes related to this very important topic.

NOTE NR 1 LIVING IN MATERIAL WORLD

First I must say that I found a quote from Boris Buden that serves as epigraph to the conference, and taken out of the context of his article a bit confusing because I cannot agree with its explicit culturalization of national and political.

Yes, there is no doubt that we face a *cultural turn* and we, as cultural producers, very much contribute to it and are supposed to be big specialists in it. Much better than in economic or other material issues. But getting deeper into our matter, I think that we can hardly ignore the changes in material base of cultural production and life as such that allow these to happen and I should say that my position is definitely and explicitly on a side of many scholars who made already impressive work of harsh critique of the whole fashion of discussion on translation, hybridization and so on... and escaping the discussion of the material world.

I would argue that the focus on linguistic and cultural matters and the implicit assumptions of the nation as an abstract cultural space with borders that must be crossed or “translated” in order to intervene in the

ongoing narration of the nation, obscures the importance of contemporary economic processes, materiality that stands behind the construction of nation as economy, land, history, sovereignty and language – the critique is not about essentializing these factors, but taking them into materialist scrutiny.

Is the hybridity a space of subversion? We should think about this question and try to answer it. This term is attractive because of the inherent instability associated with it – the hybridity seems to offer a satisfyingly unstable and ambivalent alternative to rigid concept of nation. For many critics, conceptualizations of the mobile, marginal, contradictory and ambiguous are especially important after a period where a growing number of Marxist and feminist scholars have demanded locations of actual resistance.

The “third space” of hybridity has been offered as new sites of hope. These liminal spaces are theorized as important positions in the tactical war against dominant hegemonies. In particular, they are conceptualized as key sites of intervention in narratives of race and nation and as the cross over spaces of a progressive and libratory transnational culture.

We should be open to these problems because they could lead us into wrong direction where we can easily fetishise and overestimate the potentiality and progressiveness and even radical character of hybrid identity and overlook how today the hybrid identity of migrant and global diaspora may be a marker not of potentiality of resistance to the globalisation but more than often instrumentalise and used for the task of a new stability, being deeply embedded into the mode of new global capitalist production not of just commodities, but of culture and redefinition of rather conservative national paradigms.

2. PIEZĪME UNIVERSĀLAIS UN KONKRĒTAIS – REVOLUCIONĀRA OBJEKTA MEKLĒJUMOS.

Vēsturiski mums visiem ir zināms nacionālā, lokālā, konkrētā, atsevišķā un universālā savstarpējais tradicionāli dialektiskais kontrasts. Kultūras un mākslas vēstures uzdevums allaž ir bijis risināt šo pretrunu un meklēt jaunu veidu objektus, kas harmoniski aptvertu šos pretstatus un radītu jaunu sintēzi.

Tomēr iesākumā es vēlos pārskatīt pašreizējo konceptu, kas raksturo hibridā objekta pozīciju attiecībā pret universālo.

Jāatzīst, ka radikālā objekta novecojušās vispārējās formas (piemēram, proletariāta atspoguļojums ar strādnieka tēla starpniecību) ir beigušas pastāvēt, bet tā organizācijas formas, kam raksturīga ārējas institūcijas (revolucionāras partijas) iekļaušanās, ir galēji piesātinātas, tāpēc galvenais jautājums šobrīd ir – kas pildīs šīs lomas mūsdienu vēsturē? Šī objekta ipašais spēks ir ietverts šīs subjektivitātes radītajā valodas vispārīgumā – tā bija marksisma un vēsturiskā materiālisma teorijas valoda. Ir diezgan skaidrs, ka, iztēlojoties emancipācijas centieniem veltītās cīņas turpinājumu, ir jāmeklē jauna subjektivitāte, kas spētu papildīt savu vēsturisko lomu, un, kā zināms, nesen šajā virzienā ir sperti daži soļi. Palūkosimies, kā šo problēmu pozicionē Alens Badjū:

"Jautājums par politisko procesu vienmēr ietiecas aiz jebkuras identitātes pamatiem.

Tas ir jautājums par vajadzību atrast ko tādu, kas paradoksālā kārtā ir vispārēja identitāte, proti, identitāte, kas nav nevienas identitātes identitāte un reizē ir jebkuras identitātes pamatā. Marksa gadījumā ko tamlīdzīgu apzīmēja „proletariāts”. Savos 1844. gada manuskriptos Markss raksta, ka proletariāts ir vispārējs pēc savs iedabas. Tā nav identitāte. Tas ir kas līdzīgs identitātei, kura nav identitāte – tas ir cilvēcīgums. Tāpēc Marksam strādnieku šķiras atbrīvošana ir cilvēces atbrīvošana, jo strādnieku šķira ir kaut kas vispārējs, ne tikai identitāte. Šāda strādnieku šķiras funkcija ir visai piesātināta. Piesātināto vispārējo strādnieku šķiras identitāti nav iespējams aizstāt ar kādu identitāšu kopumu. Marksa piedāvātais risinājums ir mēreni brīnumains, proti, atrast tādu grupu, kas vienlaikus būtu arī vispārējā grupa.

Tā bija neparasta ideja. Ņemot vērā šīs marksisma idejas konkrēto politisko determināciju, tās vēsture bija ne tik daudz vispārējās grupas, proti, strādnieku šķiras vēsture, bet drīzāk šīs vispārējās grupas reprezentācijas – politiskas organizācijas veidolā – vēsture, proti, partijas vēsture. Mūsdienu krīze ir reprezentācijas, kā arī vispārējās grupas idejas krīze. Ja ideja par strādnieku šķiru un vispārējo grupu ir piesātināta, var atzīt, ka viss pastāvošais ir vien dažādu identitāšu kopums un likt cerību uz kādas konkrētas identitātes sacelšanos. Otrā iespēja ir teikt, ka mūsu uzdevums ir atrast kaut ko universālāku, vispārīgāku. Tomēr šajā gadījumā, visdrīzāk, iztiekot bez vispārējās reprezentatīvās grupas."¹

Visai vilinoša ir doma piedēvēt kļaidoņu, migrantu, pārvietoto personu vai hibridām ļaužu grupām šādu vispārēju lomu un tikt pēc tā, ko Badjū stāda priekšā kā vispārēja rakstura ne-identitāti. Tomēr vai šeit patiešām ir runa par Badjū minētajām ne-identitātēm? To ir vērts pārbaudīt, bet šādā gadījumā mums noteikti jāatbrīvojas no tiem identitātes diskursiem, kas sākotnēji attiecas uz šīm grupām, un jāuzlūko šie ļaudis kā cilvēce pati par sevi.

3. PIEZĪME NĀCIJAS UN VALODAS JAUTĀJUMS – TULKOŠANA

Vladimirs Leņins reiz norādīja, ka nav VIENAS nacionālās kultūras, proti, ka jebkuras nacionālās kultūras ietvaros vienmēr ir jāaredz vismaz divas – apspiesto un valdošo kultūra. Piemēram, es esmu diezgan pārliecināts, ka Latvijā pastāv kultūra, kas sakņojas ļoti spēcīgā strādnieku revolucionārajā tradīcijā (atcerēsimies, ka Leņina sargi bija latviešu sarkanie strēlnieki, kas bija sevišķi cienījams militārais spēks Krievijas revolūcijas laikā), kā arī kultūra, kuras pamatā ir vēsturiskā sadarbība ar nacistiem – Latvijas nacionālistu, kapitālistu un vietējo fašistu kultūra. Tāpēc es sliecos nepieņemt nacionālās kultūras plašo kritiku par labu hibridizācijai.

1. Alain Badiou: *The Saturated Generic Identity of the Working Class*, intervija pieejama tīmeklī: <http://info.interactivist.net/article.pl?sid=06/10/26/2128249&mode=nested&tid=9>

Aplūkojot valodas jautājumus, ir jābūt ļoti uzmanīgiem, jo nacionālā kultūra veidojas daudzveidīgā tulkošanas procesā un šī kultūras konstruēšana norisinās nacionālās valodas telpā. Ir teju neiespējami iztēloties procesu, kurā hibridā persona tulkotu hibridizācijas procesu hibridā valodā – savulaik tika mēģināts mākslīgi veidot esperanto valodu, kas pārvarētu lokālās nacionālās robežas un kļūtu par universālu komunikācijas rīku, tomēr šie centieni bija neveiksmīgi.

Tāpēc jebkurš tulkojums parasti tiek traktēts kā lingvistisks produkts. Mēs tulkojam no vienas valodas citā. Šādi valoda ir veidota, un šādi tā nobriest, kļūst precīzāka un iemanto spēju ne vien atspoguļot pasauli, bet arī veidot jaunu personīgu pieredzi, kas savukārt var mainīt pastāvošo realitāti.

Atsauksim atmiņā Marksa slaveno citātu:

"Senā lokālā un nacionālā noslēgtību un pašpietiekamību aizstāj vispusīgi sakari, vispusīga savstarpēja nāciju atkarība. Un tas notiek gan materiālo, gan garīgo ražojumu laukā. Atsevišķu nāciju gara ražojumi kļūst par kopīgu mantu."

Bet kā gan tas notiek? Ar tulkojuma starpniecību:

"Nacionāla vienpusība un aprobežotība kļūst arvien neiespējamāka, un no daudzām nacionālām un lokālām literatūrām izveidojas viena – pasaules literatūra."

Tomēr pasaules literatūra nerodas abstraktā robežtelpā un valodā, tā dzimst no nacionālo valodu daudzveidības, ko vieno tulkošanas process.

Vai pastāv iespēja, ka par mūsu esperanto varētu kļūt jauna mediju valoda un savstarpējā saziņā plaši izmantotā lauzītā angļu valoda?

Es šaubos. Mēs daudz iemeslu dēļ varam atzīt šī komunikācijas režīma hegemonisko pārsvaru, tomēr šī komunikācija allaž notiek atšķirīgu nacionālo tradīciju ietvaros. Šīs atsevišķās nacionālās tradīcijas, traktētas kā lokālās emancipācijas tradīcijas, ir bijušas un turpina būt svarīgākais alterglobalizācijas dzinējspēks.

NOTE NR 2 UNIVERSAL AND PARTICULAR – THE SEARCH OF REVOLUTIONARY SUBJECT

From the history we all know a traditional dialectical opposition between national, local, particular, singular and universal. The whole history of culture and art has been devoted to solve it and find a new type of subject that could harmoniously embrace these oppositions and create a new synthesis.

But I would like first to question the current concept of hybrid subject position in relation to the universal. We should admit that old generic forms of radical subject – such as proletariat as represented by mostly man industrial worker, are over – and its forms of organisation through intervention of external body - revolutionary party, are finally saturated and the main issue is -who is going to play these role in current history... The particular power of this subject was incorporated into the universality of the language that this subjectivity developed – it was a language of Marxism and the theory of historical materialism.

It is quite clear that if we are imaging the continuation of the struggle for emancipation, we should try to find a new subjectivity that could fulfil its role in the history... and you know that recently few attempts were made in this direction... Let's listen how Alain Badiou is positioning this problem:

"The question of the political process is always a question that goes beyond identities.

It's the question of finding something that is, paradoxically, a generic identity, the identity of no-identity, the identity which is beyond all identities. For Marx, "proletariat" was the name of something like that. In the Manuscripts of 1844, Marx writes that the very nature of the proletariat is to be generic. It's not an identity. It's something like an identity which is non-identity; it's humanity as such. That's why for Marx the liberation of the working class is liberation of humanity as such, because the working class is something generic and not a pure identity. Probably that function of the working class is saturated. We cannot substitute a mere collection of identities for the saturated generic identity of the working class. Marx's solution is a sort of miracle: you find the group which

is also the generic group. It was an extraordinary invention. The history of this Marxist invention, in its concrete political determination, was not so much the history of the generic group, of the working class as such, but rather history of the representation of this generic group in a political organization: it was the history of the party. The crisis now is the crisis of representation, and also the crisis of the idea of the generic group.

If the idea of the working class as a generic group is saturated, you have the choice of saying that there are only identities, and that the best hope is the revolt of some particular identity. Or you can say that we have to find something much more universal, much more generic. But probably without the representative generic group."¹

There is a big temptation to declare the nomad, migrant, hybrid or displaced group of people with such a generic role – and claim what Badiou suggested to us as non-identities that possess a generic character. But do they really are? It is worth of try – but then we definitely have to get rid of discourse of identities regarding these group... and have to see them as humanity as such.

NOTE NR 3 THE QUESTION OF NATION, LANGUAGE – TRANSLATION

Vladimir Lenin once mentioned that there is not ONE national culture – that inside any national cultures we always must recognise at least two cultures – the cultures of oppressed and that of the rulers. For example, I am quite sure that there is a culture in Latvia that derives from incredibly intense workers' revolutionary tradition (remember that Lenin's guards were called Latvian „strelki” – extremely respectful military force of Russian revolution) and there is a culture of collaboration with Nazis – the culture of Latvian nationalists, capitalist and local fascists.

That's why I would not accept a wholesale critique of

1. Badiou, Alain: *The Saturated Generic Identity of the Working Class* // <http://info.interactivist.net/article.pl?sid=06/10/26/2128249&mode=nested&tid=9>

national culture in a favour of a hybridization.

We should be very careful with the issue of language because construction of national culture in a process of different translations and is always happening within the space of national languages. You can hardly imagine a process when one hybrid person would translate the process of hybridization into hybrid language – there was an attempt to artificially construct the Esperanto language that should overcome the local national borders and become universal tool of communication, but it failed for some reasons.

So any translation usually is understood as a linguistic production. We translate from one language into another. That's how languages are developing and get mature, subtler and get their ability not simply to reflect the world, but shape new personal experiences that their turn are able to transform the world.

Let's remember Marx's famous quote:

"In place of the old local and national seclusion and self-sufficiency, we have intercourse in every direction, universal inter-dependence of nations. And as in material, so also in intellectual production. The intellectual creations of individual nations become common property."

But how does it happen? Through the translation:

"National one-sidedness and narrow-mindedness become more and more impossible, and from the numerous national and local literatures, there arises a world literature."

But again world literature is not appearing in an abstract liminal space and in abstract language – it appears through the multiplicity of national languages that are connected through the process of translation... But is it possible that new media language and broken English that we all use can become our Esperanto? I doubt it... For many reasons we can admit the hegemonic domination of this mode of communication, but it always happens inside of different national traditions. And these particular national traditions understood as the local traditions of emancipation were and still are the most important engine of alter-globalisation.

4. PIEZĪME NACIONĀLĀS IDENTITĀTES UN MĀKSLAS MEKLĒJUMI. ĻISICKA LIETA

Kā zināms, pēc revolūcijas aizsākās plaša un ilga diskusija par mākslas formas un nacionālā satura savstarpējo saistību.

Sevišķi intensīvas debātes raisījās ap ebreju kultūru. Vairums ebreju sociālistu vērsās pret cionistu projektu, kas bija orientēts uz Svēto zemi un valodu, nolemjot atbalstīt jidišu kā nabadzīgo ebreju isto valodu, turklāt šis ir viens no izteiksmīgākajiem tā dēvētās kreolizētās valodas piemēriem Eiropā, proti, valoda, kas radusies diezgan vēlu, kaut gan iepriekš ilgu laiku ir pastāvējusi diasporas situācijā.

Ir ļoti interesanti vērot, kā šajā debatē beidzot tika izstrādāta puslīdz universāla formula, kas slavena ar to, ka veido sociālistiskā realisma kultūras produkcijas bāzi, proti: „nacionāla forma – sociālistisks saturs”. Manuprāt, tā vēl aizvien ir ļoti saistoša jaunas revolūcionāras kultūras radikālas konstrukcijas formula, kas pārsniedz šaurā identitātes jēdziena robežas neatkarīgi no tā, vai runa ir par hibrīdu vai nacionālu izpratni, līdztekus pretendējot uz augstu universāluma pakāpi. Tomēr šai formulai ir arī iekšējās problēmas. Ramalā es nesen runāju ar vairākiem palestīniešu izcelsmes māksliniekiem – viņi sniedza būtiskus komentārus par to, kas, viņuprāt, ir nacionālais mākslinieks un kāpēc viņiem ir svarīga šāda identifikācija. Viņi nenoliedzami ļoti skeptiski raugās uz palestīniešu diasporas māksliniekiem, kuri nāk un iet, un, viņuprāt, nav uzskatāmi par nacionālajiem māksliniekiem. Kāpēc es uzdevu šādu jautājumu? Jo nacionālā mākslinieka uzdevums ir palikt savā zemē un dalīt savas tautas grūtības un ciešanas, jo tikai tad šis mākslinieks ir tiesīgs ķerties pie sarežģītajiem pieredzes autentiskuma jautājumiem.

VISBEIDZOT – 5. PIEZĪME KĀ TAS ATTIECAS UZ JŪSU PRAKSI, DMITRIJ VILENSKI?

Iespējams, jūs zināt, ka esmu mākslinieks un līdzdarbojos kolektīvā *Что делать?* Līdztekus es esmu arī divās

valodās publicēta laikraksta redaktors.

Jau no paša sākuma mums bija svarīgi izveidot ne vien nacionāli lokāla, bet arī starptautiska mēroga projektu. Šāda iecere nebija kolektīva dalībnieku pašmērķis, tās mērķis bija rast veidu, kā mūsu kopdarbam nodrošināt starptautisku ietekmi un ierosināt pieredzes apmaiņu dažādās situācijās, jeb šīs konferences kontekstā – mūsu grupa jau sākotnēji bija apsēsta ar kultūras tulkošanu, un, iespējams, tas arī ir iemesls, kāpēc esmu aicināts šeit uzstāties.

BET KO TAS NOZĪMĒ MUMS?

Vai mēs esam hibrīdi? Jā, esam, tāpat kā citi cilvēki, kas ir gana privilēģēti, lai nesēdētu mājās, vienkārši gaidīdami nāvi. Manuprāt, mūsu grupas lietu zināmā mērā veido tās dalībnieku personīgā vēsture, piemēram, tas, ka mēs nolēmām atgriezties Krievijā. Bija dažādi iemesli palikt un nepieņemt šo lēmumu, tomēr Dāvida Rifa, Maguna un manā gadījumā tas vienkārši notika. Kāpēc?

Man ne reizi vien ir jautāts, kāpēc palieku šajā draņķīgajā valstī, un man jāatzīst, ka situācija Krievijā patiešām ir slikta, bet ko mums nozīmē šeit atrasties un aktīvi līdzdarboties, neskatoties uz dažādām represijām un atstumtību vietējā dzīvē?

Manuprāt, mēs šādi īstenojam savu ļoti īpašo organisko saikni ar noteiktu kultūras un politisko tradīciju, un, protams, šīs tradīcijas ir iespējams praktizēt ļoti dažādās situācijās. Varbūt mēs pārlietu naivi ticam tai „pasaules literatūrai”, ko iespējams veidot, daloties vietēja mēroga grūtību pieredzē, tāpēc mums ir ļoti svarīgi meklēt iespējas, kā konstruēt subjektivitāti, kas nebūtu tikai kultūras hibrīds; tādi gan esam mēs visi, bet mūsu saknes ietiecas vietējā vēsturē un pašreizējās grūtībās, mēs dalām savas kopienas likteni, un es ticu, ka tas darbam piešķir zināmu spēku un dziļumu.

Šeit gan pastāv risks attapties strupceļā, jo izvēlētais uzdevums tiešām ir sarežģīts – ir jāizvēlas teksts, kas varētu būt vienlīdz interesants gan vietējai, gan svešzemju publikai, tāpēc mēs neizvēlamies aplūkot vis kādu lokālu vai hibrīdu identitāti, bet gan iedomātu kopienu – kopienu, kas vēl tikai top.

Iespējams, tā ir vecmodīga nostāja, jo man ir izvēle – palikt jaukā globālās plūsmas tranzīta zonā vai mēģināt

pārtulkot šo ļoti nozīmīgo hibrīdo pieredzi, piemērojot to vietējam kontekstam, tādējādi parādot gan ciņu par vienu pasaules literatūru un vienu mākslas pasauli, gan ciņu par komunismu.

Nobeigumā vēlos piebilst, ka reiz mani iespaidoja Sarata Maharaja apgalvojums, ka globalizācija ir nesamērīgi straujas tulkošanas radīts monstrs. Jā, tā nenoliedzami ir taisnība, bet ko gan vēl es tur varu darīt? Es gribētu teikt, ka tas ir būtiskākais fenomens, ko esam pieredzējuši kā netulkojamu, un, manuprāt, šī fundamentālā netulkojamība, jebkura tulkošanas procesa *nešķīstošās nogulsnes*, ir visaizraujošākā lieta pasaulē, turklāt tā var būt pēdējā vieta, kur patverties cerībai uz pretestību.

NOTE NR 4 SEARCH FOR NATIONAL IDENTITY AND ART. THE LISSITZKY CASE.

As one might know that after the revolution triggered a big and long discussion on relations of form and national content in art.

The particular intensive debate was unfolding around Jewish culture. As a gesture of opposition to a Zionist project that was oriented on Holy land and holy language of the biggest amount of Jewish socialists that have decided to promote the Yiddish language as a real languages of Jewish poor and one of the most clear example in Europe of so-called Creolised language – the language that appeared quite late after long time existing in a diaspora situation.

It is so very interesting to observe how in this debate finally a sort of universal formula was developed – so famous for the basis of socialist realist cultural production – „national in form – socialist in a content” – I would suggest it as a still very appealing formula of radical way of constructing a new revolutionary culture that comes over narrow concept of identity – it does not matter if is a hybrid or national, and it claims a high degree of universalism...

At the same time it has some inner problems too... Recently I spoke with many Palestinian artists in Ramala, and they made important remarks on what they considered of being national artist and why it is so important for them this identification. We should admit that they were very sceptical about Palestinian diaspora artists who come and go, and they do not consider them as national artists. Why I have asked them this question? Because the national artist should stay on the land and share the struggle and sufferings of their people – and then they jump to hard issues of authenticity of experience....

AND THE LAST NOTE NR 5 HOW DOES IT RELATE TO YOUR PRACTICE DMITRY VILENSKY?

You might know that I am artist and also work in a collective *Что Delat?*. And at the same time I am the

editor of the newspaper – and it is published in two languages.

From the very beginning it was important for us to establish not just a national-local project, but also an international one. Not in a matter of the participants of our collective, but to find a the way of working that could have international impact and trigger the exchange of experiences in different situations – or as we should say in situation of our conference that our group from the beginning was obsessed with cultural translations and that's why perhaps I am invited to speak here.

BUT WHAT DOES IT MEAN FOR US?

Are we hybrid? Yes we are, as long as the other people who are privileged enough not simply to die at home....

I think that our personal case of the group is to a certain extend shaped by the personal history of its members when three of us decided to come back to Russia. There were different reasons to stay behind and not make this decision, but not for David Riff, Magun and myself – it just happened. Why?

I have been asked more than often why I am staying in this shitty country and I have to admit that situation in Russia is really bad – but what does it mean for us to be there and actively participate despite all modes of repression and exclusion in local life?

I think that we claim our very special organic relation to a certain cultural and political tradition and of course one can carry on these traditions in variety of situations. May be we too naively believe in that „world literature” that can be constructed through the exchange of local struggles... so for us it is very important to think that possibilities of constructing subjectivity that can not be simply culturally hybrid – as we all are, but rooted into the local history and current struggle and be the one that shares the same fate with your community... and so on – and I believe that it gives a certain strength and deepness for your work.

Maybe it is an old fashioned position – you should tell me that, but it is your choice – to stay at a nice transit zone of global fluxes or try to translate these experiences into local ones.

It faces a risk of landing in nowhere – because the task

is really complex – you need to choose a text that could be equally interesting for local public and for public from outside, and that's why the tactic is not to address – any local or hybrid identity, but try to address an imaginary community – a community in becoming...

Maybe it is an old fashioned position – you should tell me it, but it is your choice – to stay at a nice transit zone of global fluxes or try to translate these very important hybrid experiences into something more localised and thus to envision one fight for one world literature and for one art world and one fight for communism.

In the end I would like to say that once I was impressed by one Sarat Maharaj's statement – that the globalisation is a monster of ultra rapid translations. Yes it is true indeed and what else can I add to it? I would like to say that it is the most important thing we have been experiencing as untranslatable and I would suggest that this fundamental untranslatability – The Insoluble Sediment of any operation of translation is the most exiting things about the world, and might be the last space of hope in resistance.